

שלח ה

(ב) אפילו ווען מ'זאל אננעמען אז בריינגענדיק אז עס איז נישט געזאגט געווארן קיין שיעור אויף חלה וויל ער באווארענען אז דאס מיינט ער נאר במקרא, אבער די רבנן האבן יע באשטימט א שיעור — בלייבט נאך אלץ נישט מובן: פארוואס דארף ער מפרש זיין וועלכן שיעור האבן די חכמים געגעבן, וואס לכאורה איז דאס אינגאנצן נישט נוגע צום פירוש פשט הכתובים, און רש"י איז דאך נישט קיין ספר פון הלכות, ער קומט נאר מפרש זיין פשוטו של מקרא?

(ג) און אפילו אויב מ'זאל איינלערנען בדוחק אז רש"י וויל מען זאל האבן א השגה וואס איז דער שיעור חלה⁵, וואלט דאך מספיק געווען ווען ער זאגט נאר „לבעה"ב א' מכ"ד", וואס דאס איז דער שיעור וואס איז שייך (און נוגע) לרוב בנ"א⁶ [און ווי מען געפינט טאקע אין ת"י⁷, כאטש ער איז ווייטער פון פשש"מ ווי פרש"י, אז ער בריינגט נאר דעם שיעור א' מכ"ד] — פארוואס דארף ער אויך מוסיף זיין „לנחתום אחד מארבעים ושמונה"⁸?

א. אין דעם פסוק „ראשית ערסתכם חלה תרימו תרומה כתרומת גורן כן תרימו אותה" איז רש"י מפרש „כתרומת גורן", שלא נאמר בה שיעור, ולא כתרומת מעשר שנאמר בה שיעור אבל חכמים נתנו שיעור לבעל הבית אחד מעשרים וארבעה ולנחתום אחד מארבעים ושמונה.

דארף מען פארשטיין: (א) רש"י איז דאך מעתיק ענינים פון מדרשים ומאמרי חז"ל בהלכה, נאר ווען דאס איז נוגע און מוכרח אין פשוטו של מקרא — ווי רש"י אליין זאגט דעם כלל², „ואני לא באתי אלא לפשוטו של מקרא" — איז בשלמא דאס וואס רש"י איז מפרש „שלא נאמר בה שיעור ולא כתרומת מעשר שנאמר בה שיעור" איז מובן, ווייל דערמיט איז ער מבאר בפשטות וואס די תורה מיינט מיט מדגיש זיין דווקא „כתרומת גורן"³ און נישט ווי אן אנדער סוג תרומה⁴; וואס איז אבער נוגע צום פירוש הכתוב דער ווייטער-דיקער המשך: „אבל חכמים נתנו שיעור כו"?

(5) ובפרט שאינו שיעור הרגיל במקרא — חומש, או מעשר.
(6) וראה פרש"י תבוא (כח, טו): ולא תאמין בחייד, זה הסומך על הפלטר.
(7) יגם בפרש"י קרח (יח, כט) שהביא רק שיעור דיבונים.
(8) ואף שע"ד הג"ל כתב רש"י גם בתרומה וראשית הגז, ולא פ"י בה שיעור אבל רבותינו נתנו בה שיעור (שופטים יח, ד) — הרי עכציל שגם שם מוכרח הוא בפשש"מ וכדמוכח גם מזה: (א) שפירשו ב"פ שופטים ולא ב"פ קרח (יח, יב) שלפניו בשמדובר ע"ד מתנות כהונה — אבל ראה פרש"י קורח יח, כט. (ב) לא פירשו בבכורים (בר"פ תבוא או גם לפניו ב"פ

(1) פרשתנו טו, כ.
(2) בראשית ג, ח. וממשיך „ולאגדה המיישבת דברי המקרא דבר דבור על אופניו". ועד"ז שם ג, כד. ובכ"מ.
(3) וכבר פירש"י (נשא ה, ט) דתרומה — מחזור (הכהן) אחרי לבית הגרנות.
(4) ובפרט שבפרשיות לפניו נאמר כמ"פ מעשר לכהן, לה: ויתן לו מעשר מכל (לד יד, כ ובפרש"י. וראה פרש"י תולדות כו, יב). עשר אעשרנו לך (ויצא כח, כב). „וכל מעשר הארץ גו' וכל מעשר בקר וצאן" (בחוקתי כו, ל. לב). וראה פרש"י נשא ה, יוד: „מי שמעכב מעשרותיו כו". אלא פרש"י כ' כאן „תרומת מעשר" כי בהכתוב נאמר „תרומה".

ולנחתום א' ממ"ח, פארוואס איז ער נישט מפרט אויך דעם טעם פונעם חילוק צווישן בעה"ב ונחתום, ווי מיר געפינען דאס אין ספרי וכו' ?

שמוז משמע אז נאכדעם ווי רש"י איז מפרט די שיעורים, פארשטייט מען שוין אליין דעם טעם.

ב. דער ביאור בזה בפשטות: פון דעם וואס דער פסוק זאגט אז „כתרומת גורן כן תרימו אותה“, וואס דאס מיינט ווי רש"י טייטשט אפ „שלא נאמר בה שיעור“, איז משמע אז אויך א משהו איז גענוג.

ווערט דא נישט גלאטיק אין פשט הכתוב; דעם המשך הכתוב „ראשית ערסתכם חלה תרימו תרומה“ איז רש"י מפרש: „תלקח חלה אחת תרומה לשם ה'", און רש"י פארטייטשט „חלה, טורטי"ל בלעז“, וואס דאס מיינט — א „קוכו“.

לפי"ז ווערט קשה: ווי קען מען זאגן אז הפרשת חלה איז „כתרומת גורן“ וועלכע האט קיין שיעור נישט, כנ"ל, בשעת אז דער פסוק אליין זאגט אז „חלה תרימו תרומה“ — און חלה (א קוכו) האט דאך א שיעור ??

(ד) נאכמער: לכאורה איז דער המשך אין פרש"י בסתירה צו התחלת פירושו: ער הויבט אן צו מפרש זיין, אז מיט „כתרומת גורן“ קומט די תורה צו זאגן אז חלה איז ווי „תרומת גורן, שלא נאמר בה שיעור ולא כתרומת מעשר שנאמר בה שיעור“, ד.ה. נישט נאר גיט די תורה נישט קיין שיעור ביי חלה, נאר דער פסוק זאגט אן במפורש „כתרומת גורן כן תרימו אותה“, אז מ'זאל דאס אפשיידן נישט מיט קיין שיעור — היינט ווי שטימט דערמיט (בפשש"מ) דער אויספיר אין רש"י „אבל חכמים נתנו שיעור“ ? ומזה:

(ה) אפילו אויב רש"י וויל (מאיזה טעם שיהי' צוגעבן אז „חכמים נתנו שיעור“ און אויך די פרטים שבדבר — וואלט דאס מער מתאים געווען צו זאגן אינעם פירוש אויפן צווייטן פסוק „תתנו לה' תרומה“, וואו רש"י זאגט „לפי שלא שמענו שיעור לחלה נאמר תתנו שיהא בה כדי נתניה“, וואס דארט וואלט געפאסט דער המשך אז „חכמים נתנו שיעור לבעל הבית כו' ולנחתום כו'“.

[און ווי מיר געפינען אז אין ספרי שטייט עס טאקע אויפן פסוק „תתנו לה' תרומה“ — שיהא בה כדי מתנה לכהן מכאן אתה אומר שיעור חלה של בעה"ב וכו'“].

(ו) לאידך קען מען פרעגן: וויבאלד אז רש"י זאגט שוין יע די שיעורין שנתנו חכמים בפרטיות לבעה"ב א' מכ"ד

(9) וראה המחלוקת בירושלמי חלה פ"ב ה"ג. והגירסא והפירוש במפרשים שם ובמפרשי המשניות שם פ"ב מ"ז (רמב"ם. ר"ש. ועוד).

(9) להעיר שכי"ה גם דעת רש"י להלכה (הפרדס ה"ה פסח ס"י קלא, מחזיקי. סידור רש"י. ועוד): הרוצה להפריש חלה מעיסה אומר כו' אקבי' להפריש תרומה דלהפריש חלה לאו ברכה היא ופי' חלה היא עוגה וחררה ואין שם הפרשה כלל וחלה תרימו תרומה כתיב והכי קאמר חלה אחת מן העוגות תרימו לשם תרומה כו' ופושטו כעין חררה מדקרי ליה קרא חלה כו' (ולא כדעת הרמב"ם) (הלכות בכורים פ"ה ה"א) והרמב"ן (הל' חלה) אר"ז (ח"א ס"י ברכה) ועוד, שמברכין להפריש חלה (וראה דרישה

משפטים כג. יט. תשא לד. כו. קרח יח. יג). ופאה (קדושים יט. ט. אמור כג. כב). וכיו"ב. אף שגם בהם נתנו חכמים שיעור (ראה פאה פ"א מ"ב. חולין קלז). ב. ירושלמי בכורים רפ"ג. אבל ראה (בבכורים) רע"ב בכורים פ"ב מ"ג. תוי"ט מלאכת שלמה שם. ועוד). אבל י"ל דבבכורים לא כתב רש"י זה כיון שפירש (משפטים ותבוא שם). תנא שברכה כו' ומקדישה ואומר הרי זו בכורים“.

דעריבער באוואַרנט רש"י, אז דאָ איז עס נישט אזוי — די חכמים האָבן קובע געווען דעם שיעור ביחס צו דער עיסה: „לבעה"ב אחד מכ"ד ולנחתום א' ממ"ח" ^{12א}.

און היות אז דער שיעור וואָס די חכמים האָבן געגעבן איז נישט סתם אַז ענין בפ"ע, נאָר ער האָט אַ שייכות און קומט בהסתעפות צו דעם וואָס דער פסוק רופט עס אַן „חלה", איז מובן פאַרוואָס רש"י דאַרף נישט מסביר זיין דעם טעם אויף די צוויי פאַרשידענע שיעורים פון „בעה"ב" און „נחתום", ווייל דאָס איז שוין מובן מעצמו ע"פ פש"מ:

די חלות וואָס אַ בעה"ב — וואָס איז נישט קיין אומן — באַקט, זיינען חלות גדולות לפי"ע און זיינען אַלע צוליב דעם עסן פון עס ובני ביתו — דעריבער האָט אויך זיין חלה לכהן אַ גרעסערן שיעור — א' מכ"ד; דאָקעגן אַ נחתום וואָס זיינע חלות זיינען באַשטימט פאַר אַלערליי סוגי קונים (פאַר עניים און עשירים וכו'), וואָס דערפאַר זיינען פאַראַן צווישן זיי אויך קלענערע חלות — און זיין (פרנסה) חלק אין זיי איז נאָר דער ריוח וואָס בלייבט נאָכן אַראַפֿ-נעמען די הוצאות פון די מעל האַלץ א.ז.וו. דערפאַר איז זיין חלה לכהן אַ קלענערע: א' ממ"ח" ¹³.

^{12א} ואין לומר דכוונת רש"י, אבל חכמים נתנו שיעור כו' היינו שחכמים נתנו שיעור מפורט לחלה שמדאורייתא ושיעור זה נחשב כדאורייתא (וע"ד פ"י הרדב"ז ברמב"ם רפ"ה דבכורים, ג"א דלקמן בפנים ס"ד). כי: א) ה"ז היפך, תרומת גורו', ב) לא מצינו במה"ת חילוק דבעה"ב ונחתום או כו"ב (לבד המפורש קרבן עשיר ודל כו' — ובהו מפורש הטעם שאין ידו מגעת (ויקרא ה. שם יד)).

¹³ באם טעם רש"י (בפש"מ) דנחתום עיתו מרובה משא"כ בעה"ב (כדעת חכמים בירושלמי שם) הר"ל לפרש, ובפרט שפי' לפניו שיעור המחויב

דעריבער איז רש"י מוסיף אין זיין פירוש און באוואַרנט, אז כאַטש „לא נאמר בה שיעור — אבל (היות אז די תורה רופט עס אַן „חלה" — טורט"ל", איז) חכמים נתנו שיעור" ¹⁰;

ד.ה. אע"פ אז „חלה (דא"י מיינט) — טורט"ל" סתם, ווייט אָבער דער שם „חלה" אויף אַ געוויסע חשיבות וואָס דאַרף זיין אין דעם חלק הנתרם, נישט קיין פירורין וכיו"ב — און דערפאַר האָבן די חכמים געגעבן אַ שיעור קבוע ביי חלה אויך בכמות.

ג. אָבער זאָגן סתם, אז חכמים האָבן געגעבן אַ שיעור איז נישט מספיק; וויבאַלד אז „חלה — טורט"ל" האָט נישט מצד עצמו קיין שיעור (עס זיינען פאַראַן חלות פון פאַרשידענע גרויס), וואָלט מען געקענט מיינען, אז דער אויפטו פון די חכמים באַשטייט אין געבן אַ שיעור קבוע אין דער גרויס פון דער „חלה" כשלעצמה — אזוי ווי עס איז מן התורה ביי „חלה" פון קרבנות ¹²;

ויד' ס"י שכתב סק"ב. ביאור הגר"א שם סק"ב).
כן להעיר אשר י"א דמיבת, חלה" קאי על 'עריסתכם' דלפניו — האריך בזה בס' הכתב והקבלה כאן.

¹⁰ וי"ל שעד"ז הוא בתרומה וראשית הגז (כג"ל הערה 8) שהוסיף, אבל רבותינו נתנו בה שיעור, שהוא לפי שנאמר בכתוב לפניו, וזה יהי' משפט הכהנים גו' ונתן לכהן הורוע והלחיים והקבה" — דברים חשובים ומסויימים. ועוד ועיקר: הרי כל זה בא בהמשך למש"ל לפניו, לא יהי' לכהנים .. חלק ונחלה גו' אשי' ה' ונחלתו יאכלו' (קדשי המקדש וקדשי הגבול תרומות כו' — יח, א ופרש"י שם) וא"כ אין מסתבר לומר שראשית דגגן היינו חטה אחת וכו' ולכן מוסיף, אבל רבותינו נתנו בה שיעור כו'. ולהעיר מפירשי' קרח יח, כט הג"ל. ואכ"מ.

¹¹ משא"כ גבי מנחה (ויקרא ב, ד), קרבן תודה (צו, ז, יב), לחה"פ (אמור כד, ה) שפרש"י (ויקרא ב, א. צו שם) שיעור ואינו, טורט"ל" סתם. — ולכן לא פירש רש"י שם דחלה היינו, טורט"ל".
¹² נסמן בהערה הקודמת.

עס איז דא אַ שקו"ט אויף דער סתירה אין די פירושי רש"י, וואָס אין דעם פסוק זאָגט ער, "שלא נאמר בה שיעור כו' אבל חכמים נתנו שיעור לבעה"ב א' מכ"ד ולנחתום א' מ"ח" (וואָס איז משמע אַז מן התורה איז כלל קיין שיעור נ"טא) — און אין פסוק, "נתנו לה" זאָגט ער, "שיהא בה כדי נתינה", אַז חלה האָט יע אַ שיעור מן התורה:

דער רא"ם¹⁷ פאַרענטפערט, אַז דאָס וואָס רש"י זאָגט בא, "נתנו לה" — שיהא בה כדי נתינה" איז נאָר אַן אסמכתא בעלמא, אָבער מדאורייתא איז טאָקע נ"טא קיין שיעור אויף חלה.

דער גו"א זאָגט אַז, "כדי נתינה" איז "למצוה הוא דקאמר, אבל בודאי שם חלה חל עלי אפילו נתן לו פחות מכדי שיעור נתינה"¹⁸.

דער נודע ביהודה¹⁹ איז מבאר בארוכה, אַז עס זיינען דא צוויי ענינים אין חלה: (א) מפקיע זיין דעם איסור טבל פון דער עיסה, וואָס דערמיט ווערט עס מותר באכילה; (ב) דער עיקר מצוה — געבן דאָס צום כהן. און דער חילוק ביניהם: אויף צו מפקיע זיין דעם איסור טבל פון דער עיסה איז נ"טא קיין שיעור מן התורה און אפילו משהו פטר'ט די עיסה; אָבער אויף צו מקיים זיין די מצוה נתינה לכהן דאָרף מן התורה זיין אַ שיעור — א' מכ"ד (אָדער א' מ"ח)

און עפ"ז איז מובן בפשטות וואָס רש"י ברענגט ביידע שיעורים, לבעה"ב ולנחתום, וואָרום כשם ווי כללות הענין וואָס חכמים נתנו בו שיעור איז על יסוד זה וואָס די תורה זאָגט דעם לשון, "חלה (טורט"ל) תרימו תרומה" כנ"ל, אזוי איז אויך דער וואָרט, "חלה" די סיבה וטעם אויף צו מחלק זיין אין די שיעורים פון אַ נחתום און אַ בעה"ב (וויבאלד ס'איז דא אַ חילוק אין זייערע חלות).

נאָך אַ טעם פאַרוואָס רש"י בריינגט ביידע שיעורים:

וויבאלד רש"י האָט פריער געזאָגט, אַז דער שיעור המחויב בחלה איז, "עומר לגלגולת ושיעורו מ"ג בצים וחומש ביצה"¹⁴, איז ווען רש"י וואָלט געזאָגט מערניט ווי, "לבעה"ב א' מכ"ד" וואָלט מען געמיינט¹⁵ אַז לויט די חכמים איז אַ שיעור חשוב נאָך מער ווי כביצה, וואָס דאָס איז בסתירה צו כמה דינים וואָס מ'האָט געלערנט פריער וואָס שיעורם כביצה¹⁶. דעריבער איז רש"י מוסיף, "לנחתום א' מ"ח", אַז עס קען זיין אפילו פחות פון כביצה.

ד. פון די ענינים מופלאים וואָס מ'קען אַרויסנעמען פון דעם פירוש רש"י:

בחלה הוא עומר (לגלגלת) כו'. ומשמע שכולם מפרישים משיעור זה. וראה לקמן בפנים.

(14) ואף לפי דפוסים שלפנינו שהתיבות, ושיעורו... ביצה הם בחציעג, הרי כבר כתבו רש"י לפני זה (בשלח טו, לו).

(15) להעיר מפי ר"ת (ספר הישר סי' קעד (בהוצאת שלוינגר סי' רח). ר"ש חלה פ"ב מ"ז. חידושי הרמב"ן ורשב"א שבת טו, רע"א. וראה פי' ר"י בכור שור ע"ה"ת כאן) בטעם מחלוקת שמאי והלל אם שיעור חלה הוא מקב או קביים.

(16) לדוגמא: פרש"י שמיני יא, לד (בסופו).

(17) בפרש"י ד"ה נתנו.

(18) וראה רדב"ז לרמב"ם ה' בכורים רפ"ה.

וראה משכיל לדוד כאן.

(19) שו"ת מהדו"ת י"ד ס"א. וכבר העירו מחוס' ר"ד ספ"ב דקדושי (וראה מל"מ פ"ז מהל' מתע' ה"ז). אבל ברמב"ן בהשגות לסהמ"צ שורש יב ד"ה וכו' כתב דהו"י. "שתי מצות". משא"כ הוב"י כתב שם: אם כי היא מצוה אחת יש בה שני ענינים. וראה שו"ת מערכת חית כלל צד.

ס'איז ניט מספיק א משהו, פירורין וכיו"ב.

(ב) דאס וואס „חכמים נתנו שיעור“ איז ניט פארבונדן מיט דער נתינה לכהן, נאר דאס איז פארבונדן מיט דעם שיעור חלה וואס די תורה האט געזאגט ביי הפרשה.

דער טעם בזה י"ל בפשטות: ע"פ פשש"מ איז משמע, אז ניט נאר די ווערטער „תרימו תרומה לה“, נאר אויך די ווערטער פון צווייטן פסוק „תתנו לה תרומה“ רעדט וועגן דעם עצם מצוה פון הפרשת תרומה לה — און ניט וועגן דער פעולת הנתינה לכהן²² (וואס וועגן דעם רעדט זיך שפעטער אין אז אנדער פרשה, פרשת קרח²³) — וויבאלד אויך אין דעם פסוק²⁴ איז

(22) והרי השמיט רש"י (שיהא בה כדי נתינה) לכהן (כבנוביי שם), אף שבספרי „תל תתנו לה“ תרומה עד שיהא בה כדי מתנה לכהן, ועי' ממשיך „מכאן אתה אומר שיעור חלה של בנה"כ כו", וכן בירושלמי חלה שם לדעת רבנן שחילוק השיעורים הוא כדי מתנה לכהן (ושם מביא הכתוב דפ' קרח יח, כח) „ונתתם גו' את תרומת ה' לאהרן הכהן עשה שיתנו כו", וכן בפיה"מ להרמב"ם חלה שם. ועי' המבואר בספרי שם מוכח שגם לדעת ר"י בירושלמי שם חילוק השיעורים הוא מצד נתינתה לכהן. וכ"ל לפי ר"ת דלעיל הערה 15.

(23) ראה פרש"י שם יח, ח: כ"ד מתנות כהונה. וראה פרש"י נשא ה, יוד.

(24) ועי' מובן מה שברמב"ם הל' בכורים שם (ה"ב) כתב, ומדברי סופרים שמפרשין אחד מארבעה ועשרים מן העסה כדי שיהי' בה כדי מתנה לכהן שנאמר תתן לו (שופטים יח, ד) — (ולא הביא הכ' דפרשתנו) אף דפרשתנו שם בתרומה. שבהפסוקים שם מדובר, וזה ייה' משפט הכהנים גו' (שם, ג). ובה"א הביא הכתוב דפרשתנו „ראשית עריסותיכם חלה גו“, אף שלדעתו (בסהמ"צ שם שורש יב) אין בזה אלא מצוה אחת (וראה מפרשי סהמ"צ שם), ובפיה"מ שם בפ"ה הא' (בדפוסים לפנינו) כתב, „כמו שאמר הש"י חתנו“, וברמב"ן שבת שם, „דכתוב בחלה תרימו תרומה (הכתוב דפרשתנו — כ' (אויט) פ' ותנתן לכהן. וברשב"א שם „דכיון

פון אן עשרון; און צוליב דעם שיעור נתינה האבן די רבנן מחייב געווען מ'זאל אפשיידן יעדער עיסה לפי גודלה, א בעה"ב א' מכ"ד פון זיין עיסה, און א נחתום א' מ"ח פון יעדער עיסה.

און דעריבער אויפן פסוק „כתרומת גורן כן תרימו אותה“, וואו עס רעדט זיך נאר וועגן הפרשת חלה (אויף צו מתיר זיין די עיסה באכילה), איז רש"י מפרש „שלא נאמר בה שיעור“, אז מן התורה איז ניטא אויף דעם קיין שיעור, נאר די חכמים האבן געגעבן אויף יעדער עיסה א שיעור לפי גדלה.

דאקעגן אויפן פסוק „מראשית עריסתכם חתנו לה תרומה“ וואו עס רעדט זיך וועגן דער נתינה לכהן איז רש"י מפרש „לפי שלא שמענו כו' נאמר תתנו שיהא בה כדי נתינה“, אויף צו מקיים זיין די מצוה פון געבן צום כהן איז דא א שיעור קבוע מן התורה (א חלק כ"ד (או מ"ח) פון א עשרון אחד²⁰).

ה. דעת רש"י ע"פ פשש"מ (עפ"י הסברה הנ"ל) איז מבואר: (א) אויך די הפרשה מדאורייתא איז מחייב א חשיבות²¹: „חלה — טורטי"ל — און

(20) ועיי"ש שהאר"ך לדעת הרמב"ם בפיה"מ חלה שם ובה"ל בכורים שם. ומתוך דדעת רש"י מנחות (עז, סע"ב) ד"ה ונילה מתרומה מדאורייתא השיעור הוא א' מ"ח (וברש"י כתי' שם א' מכ"ד).

(21) עפ"י אולי יש לפרש ולקיים הגירסא בספרי כאן „מה תרומת גורן אחת אף חלה אחת“, שגם בתרומה צ"ל חטה עכ"פ. ומש' בירושלמי תרומות (פ"ד סה"ג). „לית כאן שיעורא דכתב ראשית דגנך תירושך ויצהריך ואפי' כל שהוא — עיין רמב"ם רפ"ג דהל' תרומות (דכתב ע"ד לשון הירושלמי הנ"ל. וראה רדב"ז שם) אין לה שיעור כו' שנאמר ראשית דגנך כל שהוא (ומוסף) אפילו חטה אחת. וראה ע"ז עג, סע"ב. טבל כו' במשהו כו' כהיתירו כו' אסורו דאמר שמואל חטה אחת כו". וראה פרש"י שם. ולהעיר משד"ח מע' כח כלל לד. ואכ"מ.

מקיים — ולכאורה, אויב אפילו די צוויי ענינים האבן א שייכות צווישן זיך, וואלט געדארפט שטיין דער לשון „כל המקיים מצות חלה כאילו כופר בעי“, וכל המבטל מצות חלה כאילו מודה (עובד) כו“, וכי"ב.

ז. די הסברה אין דעם:

איינער פון די ביאורים אינעם תוכן פון מצות חלה „ראשית ערסתיכם חלה תרימו תרומה לה“ איז: היות אז בכדי דער מענטש זאל באקומען זיין פרנסה און אלע הצטרכותיו (וואס בכללות ווערן זיי אלע נכלל אין דעם מושג „עיסה“ — דער לחם ומזון וואס איז דער עיקר אין פרנסה²⁹) דארף ער טאן די עבודות פון חרישה זריעה קצירה כו (תנא סידורא דפת נקט³⁰) — זאכן וואס זיינען מוכרח ע"פ טבע גלייך ביי א אידן ווי ביי א ניש-אידן — קען מען דאך א טעות האבן און מיינען א אז דאס איז ח"ו נישט פארבונדן מיט דעם אויבערשטן און ער קריגט די פרנסה דורך זיין עבודה בדרכי הטבע; (ב) אפילו את"ל אז דער אויבערשטער האט אזוי איינגעשטעלט די הנהגה פון טבע, אז בשעת א מענטש איז חורש וזורע כו באקומט ער הצטרכותו, איז אבער — נאך דעם ערשטן מאל איינשטעלן די השפעה גופא נישט פארבונדן מיט דעם אויבערשטן —

אויף דעם קומט די הוראה אין דער מצוה פון חלה³¹: „ראשית ערסתיכם

מפורש אז דאס איז „לה תרומה“²⁵; און דאס וואס דער פסוק זאגט עס איבער נאכאמאל בל' „תתנו“ (הגם ס'איז פון זעלבן תוכן ווי „תרימו“) איז עס נאך „לפי שלא שמענו וכו“, ווי רש"י איז מפרש אויפן פסוק²⁶.

ו. פון יינה של תורה אין פרש"י:

עס שטייט אין מדרש²⁷ „למה נסמכה פרשת חלה לפרשת ע"ז לומר לך שכל המקיים מצות חלה כאילו בטל ע"ז וכל המבטל מצות חלה כאלו קיים ע"ז“. איז לכאורה אינגאנצן נישט פארשטאנדיק: א) וואס פאר א שייכות האט די מצוה פון חלה, (ב) וואס איז פארבונדן מיט אן איינפאכער פעולה וואס א איד טוט מיט אן עיסה, מיט א) [ביטול] ע"ז. (ב) וואס איז יסוד האמונה און יסוד כל התורה כולה?

אויך איז נישט מובן, פארוואס שטייט דער לשון „כל המקיים מצות חלה כאלו בטל ע"ז וכל המבטל מצות חלה כאלו קיים ע"ז“, וואס פון דעם איז משמע אז ס'רעדט זיך וועגן אן ע"ז וואס איז שוין פאראן פון פריער און דורך קיום מצות חלה איז מען דאס מבטל, און דורך מבטל זיין מצות חלה איז מען עס

דכתיב חלה תרימו תרומה (הכתוב דפרשתנו כ) ותתנו לכהן. ואכ"מ.

(25) ועפ"י לפרש"י גם הנתינה לכהן אינה מצוה בפ"ע, ושיעור אחר, שהרי לא נאמר שיעור אחר בנתינת תרומת ה' לכהן. וראה לקו"ש ח"ח ע' 34 והערה 24. ומ"ש שם בשה"ג ה' להערה הנ"ל אין הכוונה שהם ב' מצות רק שהם ב' פעולות. ודוגמתו מילה ופריעה (פרש"י ס"פ לך).

(26) וכן מוכח מלשון רש"י בדיה מראשית ערסתיכם. למה נאמר .. לפי שנאמר כו".

(27) ויקר פט"ו, ו.

(28) כ"ה בכמה דפוסים וכת"י דמדרש (קיים, מקיים). ובא מכת"י „עובד ע"ז“ (ראה ויקר הוצאת מרגליות).

(29) ראה פרש"י ויצא (לא, נד) כל דבר מאכל קרוי לחם (וראה מקצ' מג, לב. יתרו יח, יב). וראה סנהדרין לח, א: בע"ש כו' לסעודה כו'.

(30) שבת עד, ב.

(31) להעיר ממשנית במאמר רז"ל (שבת לא, סע"א. תודיה אמונת בשם הירושלמי) אמונת זה סדר זרעים — שמאמינ' בחי העולמים וזורע — לקו"ש ח"א ע' 216. ע' 240. לקמן ע' 295.

ווייס אז בתחלה האָט דער אויב-
ערשטער זיי באַשאַפֿן און ער האָט זיי
געגעבן כח³⁵; דער אמת איז אַז אַלע
כחות הטבע און די כוכבים ומזלות
זיינען נאָר כגרוֹן ביד החוצב בו און זיי
האָבן קיין שום כח ניט מצ"ע, אויך ניט
קיין בחירה אויף צו משנה זיין די
השפעה — זיי זיינען נאָר לבושים דורך
וועמען עס גייט דורך די השפעה פון
אויבערשטן³⁶.

און נאָך אַ מער דקות'דיקער אופן פון
ע"ז: ניט נאָר ווען מ'נעמט אַן אַז עס
זיינען פאַראַן כחות אויסער דעם אויב-
ערשטן, נאָר אויך אַז ס'איז דאָ עפעס אַ
מציאות אויסער אלקות; וואָרום דער
אמת איז אַז אין עוד מלבדו, ס'איז ניטאָ
קיין שום מציאות חוץ דעם אויב-
ערשטן.

אין וועלט און אין הנהגת הטבע מצ"ע
איז דאָס אָבער ניט ניכר: וועלט און טבע
זעען זיך אַן כאילו זיי זיינען אַ מציאות
מצ"ע. נאָכמער: עס איז אפילו ניט ניכר
און מ'דאַרף האָבן אַ התבוננות וכו' אַז
יש בעה"ב לבירה זו³⁷, אַז דער אויב-
ערשטער פירט אַן מיט וועלט וכל אשר
עלי.

און דעריבער בשעת אַ איד איז מקיים
מצות חלה, ער אָנערקענט און איז מגלה
אַז די "עיסה", די פרנסה וועלכע ער
באַקומט ע"י פעולתו ודרכי הטבע קומט
אינגאַנצן פון דעם אויבערשטן — איז
ער דורכדעם "מבטל ע"ז"; ער איז מבטל
דאָס וואָס זעט זיך אַן אין וועלט אַלס אַ

חלה תרימו תרומה לה" — נאָך איידער
ער געניסט פון דער עיסה, אָנערקענט
ער (און דאָס קומט אַראָפּ במעשה) אַז די
"ראשית", די גאַנצע התחלה פון דער-
עיסה (ובכלל זה — אַלע זיינע הצטר-
כיות כנ"ל) איז "תרומה לה'": ס'איז ניט
דער אויפטו פון זיין אייגענער אַרבעט
מצד הנהגת הטבע, נאָר "הוא הנותן לך
כח לעשות חיל" און "ברכת ה' היא
תעשיר"³².

נאָכמער: וויבאַלד אַז "המחדש בטובו
בכ"י תמיד מעשי בראשית", דער אויב-
ערשטער איז מהווה די בריאה מאין ליש
יעדער רגע³³, קומט אויס אַז ניט נאָר
איז די ברכת ה' מתלבש אין טבע און אין
זיינע מעשים, נאָר אַלע עניני הטבע און
אַלע זיינע פעולות זיינען מצד עצמם
אינגאַנצן קיין מציאות ניט, זייער
גאַנצער מציאות נעמט זיך מחדש בכל
רגע פון דעם וואָס דער אויבערשטער
איז זיי מהווה מחי' ומקיים.

און דעריבער איז "ראשית ערסתכם
חלה תרימו תרומה לה" — ער גיט דאָס
ניט בתורת צדקה (ובפרט אַז די פרשה
רעדט ניט (כנ"ל) וועגן נתינה לכהן, נאָר
"חלה תרימו תרומה לה'"), נאָר ער גיט
דאָס צום אויבערשטן ווייל באמתית
באַלאַנגט עס צו אים.

ח. והנה, דער חטא פון ע"ז, אויך
ע"פ נגלה³⁴, באַשטייט ניט נאָר אין
דינען ע"ז ממש ח"ו און אָננעמען עס
ח"ו אַלס אלקות, נאָר אויך אין דעם וואָס
מ'איז מחשיב די כוכבים ומזלות (כולל
אויך כחות הטבע) אַז זיי האָבן אַן
אייגענע שליטה והשפעה, כאַטש ער

(35) ראה רמב"ם שם: וזה הי' עיקר עבודת
כוכבים.

(36) ראה גם סהמ"צ להצ"צ מצות מילה פ"ג
(ח"א). מצות תגלחת מצורע פ"ג. קונטרס ומעין
מכ"ג פ"א. מאמר כד ואלר. ועוד.

(37) ראה ב"ר רפ"ט.

(32) ראה ד"ח בהקדמה. קונטרס ומעין מאמר יז.
ובכ"מ.

(33) שער היחוד והאמונה בתחילתו.

(34) ראה רמב"ם הל' ע"ז בתחילתו.

שמש וירח כו' פסל כו' (עכ"פ — זקף לבנה והשתחוה לה י⁴¹), אזוי אויך ביי מצות חלה, איז „חכמים נתנו שיעור“ אויך בכמות.

די הסברה אין דעם: מצד עצם הנפש — ענין האמונה, איז דער איסור פון ע"ז במשהו, ד.ה. אז אין דער אמונה טאר נישט זיין קיין שום תפיסת מקום אויף א מציאות חוץ דעם אויבערשטן, אפילו בדקות דדקות⁴²; דעריבער איז אויך אזוי אין צד החיוב: אויך די מצות חלה, די נקודת האמונה האט נישט קיין שיעור; ד.ה. עס האט נישט קיין שיעור בכמות, עס איז אבער „חלה“, א שיעור (חשיבות) באיכות — די נקודת האמונה מצד עצם הנפש איז באיכות נישט מוגבל אין קיין הגבלה.

„אבל חכמים נתנו שיעור“, ווי עס קומט אראפ אין חכמה ושכל שבנפש — „חכמים“ — איז פונקט ווי ע"ז האט א שיעור מסויים אויף וויפל זיין טעות איז אין דער מציאות הע"ז, אזוי דארף אויך מצות חלה — ביטול און שלילה פון ע"ז (ווי עס קומט אראפ אויך) בשכל האדם — האבן א תפיסה בשיעור מסויים.

און וויבאלד דער ענין פון ע"ז, וואס מצות חלה קומט באווארענען, מיינט נישט נאר ע"ז כפשוטו ח"י כנ"ל, נאר דאס וואס במחשבתו קען זיין בדקות א תפיסת מקום פאר די דרכי הטבע וואס צוליב זיין איינגעוואוינטקייט אין זיי⁴³

מציאות און אפילו אלס א כח ומשפיע מצ"ע.

לאיך בשעת ער איז „מבטל מצות חלה“ אויב ער אנערקענט נישט אז כל פרנסתו והצטרכותו האט ער באקומען פון אויבערשטן, איז „כאלו קיים ע"ז“ — ער איז דערמיט „מקיים“ דאס וואס די כחות הטבע הערן זיך אן און זעען זיך אן אלס א מציאות בפ"ע, היות ער נעמט אן אז די השפעה איז פארבונדן מיט זיי אליין³⁸.

נאכמער: אפילו אז ער איז מבטל מצות חלה בשוגג, ד.ה. ער פארגעסט אפצושיידן חלה, איז ער אויך „מקיים“ ע"ז — ווארום שכחה איז שייך נאר אויף א זאך וואס ער זעט עס נישט בגלוי; א זאך וואס ער זעט פאר זיך איז נישט שייך ער זאל פארגעסן אויף דעם. וויבאלד אז ער האט פארגעסן אפצושיידן חלה, ד.ה. ביי אים הערט זיך נישט אן אז אלץ קומט פון אויבערשטן, איז ער דערמיט ח"י מקיים די מציאות ע"ז וואס איז נראה אין וועלט מצ"ע.

ט. עפ"ז יומתק דער חילוק השיעורים אין מצות חלה: אזוי ווי ע"ז איז אסור במשהו³⁹, אזוי איז אויך אין נתנית חלה⁴⁰ מצ"ע נישט קיין שיעור — אויך א משהו בכמות איז גענוג.

ולאידך, אזוי ווי ע"ז האט זיך אנגע-הויבן און אויך דערנאך פארבונדן מיט

(41) ראה ע"ז מו, א.

(42) ראה גם תניא ספריט. ספכ"ב. פכ"ד.

(43) עפ"י המבואר ברין (פסחים בתחילתה) שמפני שהאדם רגיל בחמץ בכל ימות השנה לכן החמירה בו התורה לעבור עליו בבי' וב"י, תומתק השיכות דחמץ וע"ז (וח"ב קפב, א), ושניהם אוסרים במשהו (בעה"ט משפטים כג, יג), כי גם בע"ז (דמחשיב הנהגת הטבע) ה"ז מצד רגילותו בזה.

(38) ראה גם לקו"ת ש"ש סד, ד. ד"ה וידעת תרנ"ז. לעולם יהא אדם זהיר תרצ"א (ובכ"מ) בביאור מרז"ל (ע"ז ח, א) ישראל שבחז"ל עובדי ע"ז בטהרה.

(39) ראה ע"ז עג, סע"ב.

(40) להעיר שבע"ז (שם) משהו טבל שלא נטלה תרומתו לע"ז שהוא במשהו, והרי גם חלה נקראת תרומה ונאמר בה „כתרומת גורן שלא נאמר בה שיעור“ (עיי"ש „אמר שמואל חטה אחת כו").

דער השגחה פון דעם אויבערשטן;
דעריבער דארף זי געבן א גרעסערן
שיעור „א' מכ"ד", ווארום ביי איר
פאדערט זיך א גרעסערע באווארעניש
ניט צו פארגעסן אז דאס אלץ קומט פון
אויבערשטן.

א נחתום אבער, א איש⁴⁶ וואס איז א
בעל עסק — ער טוט עס צוליב פרנסה
און איז אן אופן וואס איז פארבונדן מיט
קויפן און פארקויפן און אלע אנדערע
תנאי המסחר, כנ"ל, זעט ער דערין מער
דעם ענין פון השגחה פרטית, אז דער
אויבערשטער שיקט אים צו זיין פרנסה
— דעריבער איז ביי אים מספיק א
קלענערער שיעור „א' ממ"ח", ווייל אויך
דער שיעור פארהיט אים פונעם טעות
אז דאס קומט ע"י פעולתו והנהגה
טבעית.

און דורך קיום מצות חלה איז מען
זוכה עס זאל זיין „להניח ברכה אל
ביתך"⁴⁷ — מען ברענגט אריין דעם
אויבערשטנס ברכה אין אלע עניני
הבית, אז עס איז ניכר ווי אלע עניני
הבית ווערן געפירט ווי דער אויב-
ערשטער וויל, און דעמאלט איז אויך דא
די ברכה כפשוטה אין כל עניני הבית,
בבני חיי ומזונא רוויחא.

(משיחות כ"ו סיון ושי"פ שלח, תשל"ו)

קען ער מיינען אז זיי זיינען סיבת
פרנסתו — דעריבער איז אין דעם דא
דער חילוק צווישן א נחתום און א
בעה"ב כדלקמן.

יוד. סאיז מבואר בחסידות⁴⁸, אז א
בעל עסק זעט השגח"פ מער ווי א יושב
אהל: א בעל עסק דארף טאן פאר-
שידענע פעולות אויף צו פארדינען
פונעם עסק — קויפן סחורה און פאר-
קויפן וכו', וואס דאס אלץ איז אפ-
הענגיק פון תנאי הזמן והמקום, פון
עליית השערים און ירידת השערים, וואו
מ'זעט אפט בגלוי ווי דער מסבב הסיבות
שאפט און בריינגט די הצלחה אין זיין
מסחר וכו' — דעריבער זעט א בעל
עסק השגחה פרטית אפטער און איז א
מער אפענעם אופן ווי א יושב אהל,
וואס עיקר פרנסתו איז קצובה, מן
המוכן וכו'.

דאס איז דער חילוק צווישן א בעה"ב
און א נחתום: א בעל הבית'טע (וואס
דער עיקר הקיום פון מצות חלה האט
מען איר געגעבן)⁴⁹ באקט חלה און
ברויט פאר איר הויז, איז זי בדרך כלל
ניט אזוי באקאנט מיט די פרטי הסדר ווי
אזוי און פון וואנעט מען האט פארדינט
און געקויפט די מעל האלץ וכו' — צו
איר קומט עס שוין מן המוכן, במילא
פילט זי ניט (עכ"פ אויף אזוי פיל) ווי
דאס איז פארבונדן און אפהענגיק פון

46) עפ"ז הי"ז מתאים לפי הספרי, ולפי השני
בפיה"מ להרמב"ם חלה שם בהחילוק דבעה"ב
ונחתום, דבעה"ב היינו אשה שעניה רעה ונחתום
היינו איש שעינו יפה.

47) יחזקאל מד, ל.

48) ראה היום יום ע' צג: וכמו שאמר אדמו"ר
האמצעי ביתרון הבעלי עסקים על היושבי אהל
בענין ראית אלקות במוחש.

49) ירושלמי שבת פ"ב סה"י. תנחומא ר"פ נח.
ב"ר ספ"ז. יליש בראשית רמז לב.

קרח

א. ס'איז ידוע אז די תורה איז תורה אחת, די פיר אופנים פון פרד'ס שטעלן אלע צוזאמען א תורה אחת שלימה.

און ווי דאס איז מודגש אין לשון הזהר² בנוגע פנימיות התורה און נגלה תורה אז דאס איז נשמתא און גופא, ד.ה. אז זיי זיינען א נשמה און גוף פון איין זאך.

לפי' דארף מען פארשטיין בפרשתנו, בנוגע צו מחלוקת קרח: אין פנימיות התורה³ איז מבואר בארוכה דער גודל המעלה ומדריגה פון קרח⁴ און דער תוכן נעלה פון זיין טענה, ביז צום ביאור אז זיין טעות איז געווען נאך דאס וואס ער האט געמאנט אזא סדר הנהגה (אז די לוי'ס זאלן ווערן כהנים) וואס וועט ערשט זיין לעת'ל, משא"כ אינעם זמן פון, 'היום לעשותם' קען אזא הנהגה ניט זיין, ווי ס'איז מבואר בארוכה אין חסידות.

אבער אין דרך הפשט, פשוטו של מקרא, לערנט מען דורכאויס וועגן דעם גודל הירידה והנפילה פון קרח⁵, און דעם גודל העונש פון קרח וכל עדתו פאר זייער מחלוקת, ווי מבואר בארוכה אין פשטות הכתובים און נאכמער אין מפרשי התורה.

קיין שטארקע קשיא איז דאס טאקע ניט, ווארום כאטש אז תורה אחת היא — איז דאך פאָרט יעדער חלק בתורה שייך

צו אן אנדער (עולם ו)מדר' (ע"ד ווי יעדער חלק אין תורה האט זיינע ספעצ'יעלע כללים). בכ"ז פאָדערט זיך הסברה, וואָרום וויבאלד אז די ד' חלקי התורה זיינען נגד די ד' עולמות⁶ וואָס איין עולם ווערט נשחלשל פון דעם צווייטן, דארף אויסקומען אז אויך אין חלק הפשט⁷ דארף זיך אַרויסזאָגן (אין א געוויסן פרט עכ"פ) די מעלה פון קרח וטענות, ע"ד ווי דאס איז (בהרחבה) אין חלק פון פנימיות התורה.

ב. וועט מען דאס פארשטיין בהקדים אייניקע שאלות ודיוקים — בפשוטם של כתובים.

א. ווי האָבן די חמשים ומאתים איש מסכים געווען צו מקריב זיין קטורת, ווי משה רבינו האט זיי אויסגעפראווט?

(5) וגם בחלק ההוא עצמו — כמו איסורא ממנו לא ילינו (ברכות יט, ס"ב). ועוד.

(6) נגיד ומצוה בתחלתו מ'ה. נהר שלום בהקדמת רחובות הנהר בסופו. מ'ה (מס' חיוב הנשמות פ'א מ"ב) — הובאו ונתבארו בלקריד ח"ד תשעא, א. וראה הקדמת הרחי' לשער ההקדמות (נעתק בקונטרס עה"ח (הוספה הא') ע' 62 ואילך).

רמ"ז לוח"א ד, סע"ב.

(7) להעיר מדרמ"צ ה, א: אבל באמת אורייאת סתים וגליא וגם הגליא הוא כפי הסתום כגוף לנפש.

(8) ולהעיר דכמו שבעולמות עולם האצילות הנרמז בחיבת אה' נסמך לעשיתיו דוקא (ראה לקרי' בלק סט, סע"ג) כן גם בד' חלקי התורה פרד'ס, חלק הסוד שבתורה (אצילות) שייך לחלק הפשט (עש"י) דוקא — ראה לקרי' ויקרא (ה, ד) שמביא שם הענין ד.אף עשיתיו לענין השייכות דפנימיות התורה למקרא. וראה לקרי' ח"ה ע' 1 והערה 3.

(9) שהרי פשיטא שרצה שיחזרו מהמחלוקת. ובמכש"כ שגם לאחזי: ויקם משה וילך אל דתן גי' — ובפרט לפרש"י שם: כסבור שישאו לו פנים (כהפ"י במדבר'ר (פ"ה, ד) ולא כבסנהדרין (ק"י, א) שלא להחזיק במחלוקת. וראה לקרי' חכ"ח ע' 98 ואילך.

(1) להעיר מהקדמת ספר הבחי'.

(2) ח"ג קנב, א.

(3) ראה לקרי' פרשתנו נד, סע"ב ואילך, ושי"נ.

(4) אהיה פרשתנו ע' תרפו, תרצב. ובכ"ח. וראה לקמן שיחה ג ושיחה ה לפרשתנו. לקרי' פ' קרח (ח"ד).

(ח"ח), ועוד.

(4) עורכ"ז — הוא גם במרגלים. וראה שיחת ש"פ

סרת תש"מ.